

De droom van Jakob bij Bethel

In een vorig stukje in mei 2024 heb ik al geschreven dat van Jakob tweemaal een droom vermeld wordt. De dromen verschillen sterk qua inhoud. Ik schreef toen al dat het in de eerste droom in Genesis 28:12 waarschijnlijk gaat over een ziggurat (zikkurat), een tempeltoren, zoals elke zich respecterende stad in Mesopotamië er een had. Een heel bekende ziggurat is die van Ur, waar volgens het bijbelverhaal Terach, de vader van Abram uit weggetrokken is.

De meest indrukwekkende bouwwerken in het andere grote rijk in het Midden Oosten destijds, in Egypte, waren de piramides. In Babylonië trokken de ziggurats de aandacht. Een groot verschil is dat piramides bouwwerken waren ter ere van de doden, terwijl ziggurats tempeltorens waren, bedoeld als plaatsen waar levende mensen de godheid vereerden.

Om na te gaan of in Genesis 28 echt bedoeld wordt op een ziggurat, of dat het alleen gaat over een ladder die een verbinding maakt tussen de aarde en de hemel, heb ik vele vertalingen en commentaren bekeken. Hieronder volgt een overzicht:

De woordenboeken van Gesenius en Klein geven als betekenis: ladder.

Ook veel vertalingen houden deze betekenis aan van het woord 'soellam', zoals de Staten Vertaling, HSV, NBG51, NBV21, Pirson, Gispén, Griffith, Rashi, Vredenburg, Munk, Art Scroll Tanach). Delitsch en Buber-Rosenzweig: hebben Leiter (ladder). Bij enkelen is het niet duidelijk of een trap of ladder bedoeld is. Chouraqui heeft het b.v. over escalier.

Enkelen menen dat beslist géén ladder bedoeld is. A. van Selms zegt: Bedoeld is niet iets als een 'jacobs ladder', maar een massieve stenen trap, zoals men die aantreft bij voornamen huizen en paleizen, een soort bordes. Alter vertaalt 'a vast ramp', een enorme oprit die uit terrassen/bordessen bestaat. Hij ziet dan ook het beeld van de Mesopotamische ziggurat voor zich. Ook de uitdrukkingen 'zijn top tot de hemel' en 'de poort van de hemel', die in dit verhaal voorkomen zouden hierop wijzen.

(De term 'jacobs ladder' is afkomstig uit het verhaal van de droom van Jakob en wordt nog gebruikt voor een transportband, op baggerschepen om zand of bagger naar boven te brengen, en op grote zeilschepen om in het kraaiennest te kunnen komen).

Toch zijn er enkelen die niet aan een ladder denken maar aan een soort bordes.

Is nu een 'bordes' of toch 'ladder' bedoeld? Persoonlijk vind ik de argumenten voor de eerste betekenis het zwaarst wegen. Het lastige is dat dit woord 'soellam' verder nergens in Tenach voorkomt. Het woord 'soellam' schijnt wel afkomstig te zijn van het werkwoord 'salal' dat 'verhogen', 'opwerpen' (van een weg bijvoorbeeld) betekent.

Een opmerkelijk iets in dit verhaal is nog dat er sprake is van engelen. Als de knecht van Abraham in Genesis 24 op zoek gaat naar een vrouw voor Izaäk is het één engel die hem begeleidt (zie Genesis 24: 7). In zijn droom ziet Jakob meerdere engelen. Maar hij zal later ook met meerdere vrouwen en een grote kinderschaar thuis komen.

Lukas de Groot, Januari 2025